

JOSEPH E. STIGLITZ

Çin'in Yeni Ekonomik Modeli

Giderek zenginleşen bir Çin, diğer ülkelerden ithalatını artırmakla kalmamış, son yıllarda sert şekilde yükselen petrol fiyatlarına rağmen Batıda fiyatların düşük kalmasını sağlayan mallar sunmuştur

Pazar ekonomisine geçişe başladığından beri Çin'in başarısı adapte edilebilir strateji ve politikalar üzerine kurulmuştur: her problem seti çözüldükçe, yeni politikaların ve stratejilerin tasarlanmasını gerektiren yeni problemler ortaya çıkıyor. Bu süreç sosyal inovasyonu da içeriyor. Çin, diğer ülkelerde işe yarayan ekonomik kurumları kolayca kuramayacağını fark etti; en azından, başka yerlerde başarılı olanın Çin'in karşı karşıya olduğu benzersiz problemlere adapte edilmesi gerekiyordu.

Bugün Çin, bir "yeni ekonomik modeli" tartışıyor. Elbette, eski ekonomik model otuz yılda neredeyse yüzde on yıllık büyüme yaratmış ve yüz milyonlarca Çinliyi yoksulluktan kurtarmış büyük bir başarıydı. Değişimler sadece istatistiklerde değil, ülkenin her yanında gördüğünüz insanların yüzlerinde çok daha açıkça görülüyor.

Yakın zamanda, Çin'in en yoksul bölgelerinden birisi olan ve kaldırım taşı döşeli en yakın yoldan millerce uzakta bulunan Quizho dağlarındaki uzak bir Dong köyüne gittim; elektriği vardı ve elektrikle birlikte sadece televizyon değil, internet de gelmişti. Bazı gelir düzeylerindeki artışlar kıyı şehirlerine göçmüş olan aile üyelerinin gönderdiği havalelerden gelirken, hükümetin krediyle sattığı, yüksek kaliteli ve garantili sürüm oranına sahip yeni ürünler ve daha iyi tohumlar sayesinde çiftçilerin durumları da çok daha iyiydi.

ÇİN'E KÜRESEL TEPKİ GECİKMEDİ

Çin, sürdürülebilir bir büyümeye sahip olmak için değişmesi gerektiğini biliyor. Her seviyede, çevre bilinci oluşmuş ve şimdi ABD'de kabul edilmiş olan kaynak (yoğun tüketim modellerinin Çin için) ve dünya için bir felaket olacağı anlaşılmış durumda. Çin nüfusunun giderek artan bir bölümü şehirlere yerleştikçe, o şehirlerin yaşanılabilir hale getirilmesi gerekecek, bu da kamu ulaştırma sistemleri ve parkları da içeren çok dikkatli planlama gerektirecek.

Aynı derecede ilginç bir şey, Çin'in, kendisinin ve diğer Doğu Asya ülkelerinin izlediği ihracata yönelik büyüme stratejisinden uzaklaşma çabası. Bu strateji, teknoloji transferini destekleyerek bilgi açığını kapatmaya ve üretilen ürünlerin kalitesini hızla artırmaya yardım etti. İhracata yönelik büyüme, Çin'in kalkınmakta olan iç pazarı dert etmeden üretebilmesi anlamına geliyordu. Ama küresel bir tepki şimdiden ortaya çıktı. Görünüşte rekabetçi pazarları savunan ülkeler bile kendi oyunlarında yenilmekten hazzetmiyorlar ve durmadan "haksız rekabet" cezaları icat ediyorlar. Daha da önemlisi, birçok alanda pazarlar henüz tam doygunluğa ulaşmamışsa, ihracatta iki haneli büyüme oranlarını korumak zor olacak.

O nedenle, bir şeyler değişmek zorunda. Çin, dev ABD mali ve ticari açıklarının finansmanına yardımcı olacak parayı sağlamak suretiyle, Amerikalıların, sattıkları mallardan fazlasını almalarına izin veren "vendor finans" adı verilen sisteme girmiş bulunuyor. Ama bu biraz tuhaf bir düzenleme: göreceli olarak fakir bir ülke, Amerika'nın Irak'taki savaşını, aynı zamanda kendi evindeki devasa ihtiyaçları hem tüketimin hem de yatırımın büyümesi için büyük bir olanak gerektirirken, dünyanın en zengin ülkesindeki en zengin insanlar için büyük vergi indirimlerini finanse etmesine yardım ediyor.

DİNAMİK BİR İNOVASYON SİSTEMİ GEREKLİ

Aslında, Çin'in ekonomisini ihracattan ve kaynak-yoğun mallardan uzak olarak yeniden yapılandırma fırsatına cevap verebilmek

için, Çin tüketimi canlandırmak zorunda. Dünyanın geri kalanı tasarrufları artırmaya çabalarken, yüzde kırkı aşan tasarruf oranıyla Çin, halkının daha çok tüketmesi için çaba harcıyor.

Daha iyi sosyal hizmetler (kamu sağlığı, eğitim ve ulusal çapta emeklilik programları) sağlamak, "ihtiyati" tasarruf ihtiyacını azaltacaktır. Küçük ve orta büyüklükteki işler için finansmana daha fazla erişimin de yardımı olacaktır. Ve "yeşil vergiler" (örneğin karbon emisyonları üzerindeki) bir yandan enerji yoğun ihracat hevesini kırarken, öte yandan tüketim trendlerini artıracaktır.

Çin ihracata yönelik büyümeden uzaklaşırken, büyüyen girişimci sınıfında bağımsız bir inovasyon sistemi yaratma taahhüdü gerektiren yeni dinamizm kaynaklarını araştırmak zorunda kalacak. Çin uzun zamandır yüksek öğrenim ve teknolojiye yatırım yaptı; şimdi dünya çapında kuruluşlar yaratmak için mücadele ediyor. Ama eğer Çin dinamik bir inovasyon sistemi istiyorsa, talep edilen dengesiz fikri mülkiyet kanunlarını kabul etmesi için Batılı hükümetlerin yaptığı baskılara direnmesi gerekir. Bunun yerine, "dengeli" bir fikri mülkiyet rejimi izlemelidir: çünkü bilginin üretimindeki en önemli girdi bilginin kendisidir, kötü tasarlanmış bir fikri mülkiyet rejimi (Amerika'da bazı alanlarda olduğu gibi) inovasyonu boğabilir.

Batının teknolojik inovasyonu, büyümenin çevre üzerindeki yan etkilerine çok az, (Çin'de büyük miktarda bulunan) emekten tasarruf etmeye de çok fazla odaklandı. Bu nedenle, Çin'in bilimsel cesaretini daha az kaynak kullanan yeni teknolojiler üzerinde yoğunlaştırması mantıklı. Ama, bilgideki gelişmeleri geniş çapta kullanmayı garanti edecek bir inovasyon sistemi (bir fikri mülkiyet rejimini de içeren) olması çok önemli. Bu, bilginin özelleştirilmesi ve tekelleştirilmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan yüksek fiyatlar ve sınırlı yararlar üzerine kurulu fikri mülkiyet rejimlerinden çok farklı inovatif yaklaşımlar gerektirebilir.

ÇİN'İN YENİ EKONOMİK MODELİ BAŞARILI OLMALI

Çok fazla sayıda kişi ekonominin toplamı sıfır olan bir oyun olduğunu ve Çin'in başarısının dünyanın geri kalanı pahasına elde edileceğini düşünüyor. Evet, Çin'in hızlı büyümesi Batı için tehditler oluşturuyor. Rekabet, bazılarını daha çok çalışmaya, daha verimli olmaya veya daha az kâr elde etmeye zorlayacak. Ama ekonomi gerçekten bir pozitif toplam oyunudur. Giderek zenginleşen bir Çin, diğer ülkelerden ithalatını artırmakla kalmamış, son yıllarda sert şekilde yükselen petrol fiyatlarına rağmen Batıda fiyatların düşük kalmasını sağlayan mallar sunmuştur. Fiyatlar üzerindeki bu aşağıya doğru baskı Batılı merkez bankalarının, daha yüksek istihdam ve büyümeyi destekleyen, genişlemeye yönelik para politikaları izlemelerine olanak vermiştir.

Hepimiz Çin'in yeni ekonomik modelinin başarılı olmasını ümit etmeliyiz. Böyle olursa, hepimizin kazanacağı çok şey olacak.

Copyright: PROJECT SYNDICATE
www.project-syndicate.org
Çeviren: Universal Dil Hizmetleri ve Yayıncılık A.Ş.

Çin dinamik bir inovasyon sistemi istiyorsa, talep edilen dengesiz fikri mülkiyet kanunlarını kabul etmesi için Batılı hükümetlerin yaptığı baskılara direnmesi gerekir. Bunun yerine, "dengeli" bir fikri mülkiyet rejimi izlemelidir.

